

РЕЦЕНЗИЯ

за придобиване на образователната и научна степен доктор по филология по
2.1. Филологии – Български език

на дисертационния труд на Анета Стоянова Атанасова, преподавател по
български и немски език в Медицинския университет – София

на тема „Глаголната система в българските граматики на немски език от
втората половина на 19. и първата половина на 20. век”

от проф. д-р Гергана Кирилова Дачева – СУ „Св.Кл.Охридски”

Дисертационният труд на Анета Атанасова „Глаголната система в българските граматики на немски език от втората половина на 19. и първата половина на 20. век” несъмнено е актуален както за българската лингвистика въобще, така и за историята на българския език в частност. Темата за българските граматики на немски език не е цялостно разработена в отделно голямо изследване въпреки приносите в това отношение на проф. В.Мурдаров и проф. Б.Вълчев в наши дни. Изключително ценен е фактът, че авторката е специалист както по български, така и по немски език, което ѝ дава възможност да навлезе в дълбочината на проблематиката и да изведе значими приносни моменти за мястото на тези граматики в развоя както на българската граматическа литература, така и в развоя на българския книжовен език.

Силно впечатление прави фактът, че Анета Атанасова познава изключително добре досегашното състояние на проблема и е изложила подробно основните моменти в това отношение. Авторката познава отлично и историята на създаването на тези граматики, биографиите на авторите им, както и историко-културния им контекст.

В своя увод Анета Атанасова излага обекта и предмета на изследването, целта и задачите, които си поставя, очертава теоретичната си рамка, определя методиката на изследването и посочва източниците, които използва. Можем да отбележим, че авторката изпълнява своята цел успешно, както и задачите, които си поставя. Избраната методика напълно съответства на целта и задачите на изследването.

Веднага прави впечатление самостоятелността и зрелостта на Анета Атанасова по отношение на изградените тези и избраната подходяща аргументация; стилът ѝ на писане е според изискванията на жанра, точен и ясен е и изказът ѝ, работата се чете с лекота, много е информативна и съдържателна. Личи личната ангажираност и интерес на авторката към темата, по която пише. Съдържанието, оформено в началото на текста, е изключително коректно и прегледно, читателят бързо се ориентира към това, което го интересува.

Дисертацията е в обем от 340 с. и се състои от увод, две глави, заключение, източници и използвана литература.

Първата глава (Българските граматика на немски език от 1852-1940) разглежда четири основни въпроса според авторката: първите български граматика на немски език; общото в процеса на описанието на българския език – имат общи характеристики, чрез които се разграничават два етапа, чиято граница е границата между двата века; историко-лингвистичния контекст на създаване на граматиките – авторката прави извода, че поради големия времеви диапазон не може да се каже, че граматиките се отнасят към една и съща научна парадигма. Според авторката граматиките се придържат към синхронното описание на българския език и проявяват белезите на структурно-функционално изследване, но с различна степен на задълбоченост. Четвъртият въпрос се отнася до сведенията ни за граматиките в българистичната дейност на техните автори – тук Анета Атанасова прави преглед на граматиките, като стига до извода, че докато граматиката на Г.Вайганд не остава затворена в рамките на немската българистика, а взема участие в развойните процеси и на българското езикознание, то граматиката на Д.Гаврийски не изиграва такава роля в родната наука, обречена е на забравя и поради това напълно основателно авторката я избира за акцент на работата си.

Втората глава (Глаголните категории, представени в българските граматика на немски език от 1852-1940) са разгледани категориите залог, вид, време и наклонение на българския глагол в шестте граматика. Синтеза на изследването авторката представя в отделни таблици за всяка от категориите за всяка от граматиките. Тези таблици онагледяват и обобщават изключително добре отделните категории и са много полезни за

бързата ориентация както за всяка категория, така и за всяка граматика. Полезни са и за адекватна съпоставка между отделните граматика.

В заключението Анета Атанасова обобщава направените наблюдения по отношение на различните граматика, прави самостоятелна и зряла оценка на всяка от тях, за приноса ѝ към разволя на българския книжовен и за ролята ѝ в българското езикознание.

По отношение на залога авторите на българските граматика на немски език достигат до най-голямо единомислие – залогът е морфологична глаголна категория, два залога – деятелен и страдателен, изясняват образуването на минало страдателно причастие и двата начина на образуване на страдателен залог.

Видът на глагола присъства в граматиките от посочения период като отделен въпрос, макар да се назовава с различни термини. Говори се за свършен и несвършен вид.

Присъщата за възрожденския период хетерогенност по отношение на категорията време се запазва и в изследваните граматика според авторката. Времената, фиксирани и в шестте граматика, са сегашно, минало несвършено, минало свършено, минало неопределено, минало предварително, бъдеще (определено), бъдеще неопределено, бъдеще предварително.

Модалните системи в **българските граматика на немски език от 1852 – 1940 г.** се отличават с общи черти, характерни за пред- и следосвобожденския период.

Заключението систематизира основните наблюдения и изводи от направените изследвания прецизно и коректно и дава възможност граматиките да бъдат разграничени една от друга, като в същото време могат да се открият и приликите между тях.

Научните приноси, формулирани от Анета Атанасова, отговарят напълно на целите и задачите, които си е поставила, и я представят като сериозен и самостоятелен изследовател с познания както в областта на историята на българския книжовен език, така и по отношение на познанията и по немски език.

Могат, разбира се, да бъдат посочени още приноси на дисертантката, но тя скромно е посочила само четири.

Анета Атанасова има пет публикации по темата на десиртацията в различни сборници, издадени след приключване на конференции в Пловдив, Благоевград, Бургас и Велико Търново. Хубавото е, че по този начин части от изследването са станали достояние на академичната общност и темата е популяризирана в научните среди.

Авторефератът (в обем от 35 с.) отговаря напълно на изискванията и представя достатъчно изчерпателно основните характеристики на работата.

Изследването представя Анета Атанасова като компетентен и сериозен специалист с трайни интереси в областта на историята на българския книжовен език. Смятам, че настоящото изследване представя дисертантката като задълбочен изследовател с принос в лингвистичната наука.

Представените документи и материали съответстват напълно на изискванията на Закона за академичното развитие в Република България, на Правилника за неговото приложение, на Правилника за прилагането на ЗРАС в БАН. Това ми дава основание убедено да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на Анета Атанасова научната и образователна степен „доктор по филология“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език).

Рецензент:

(проф. д-р Гергана Дачева)

12.09.2016